

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendü tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- keztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	
Félévre — — — — —	4 "	—	
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	

1878. évi február hó 13-án temették el ideigle-
nes sirjába a sokat szenvedett, agg IX. Pius földi
részeit. Február hó 18-án d. u. 5 órakor bevonultak
a bíborosok a conclaveba, hogy kebelökből új pápát
válasszanak. Február hó 20-án d. e. volt a harmadik
szavazás, melyben az előirt kétharmad többség már el
volt érve.

„Annuntio vobis gaudium magnum: habemus Pa-
pam, Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum
Joachimum Pecci, qui sibi nomen imposuit: *Leo XIII*“ —
így kiáltott az ősz Caterini bíboros a szt.
Péter dóm loggiájából a várakozó nép felé.

Néhány perc mulva megkondulnak az örök vá-
ros összes harangjai; a hívők örömmujongással járnak
be a templomokat, a tereket; a táviró elviszi e világ-
történeti esemény hírét a földkerekségének minden
zúgába. Az egész világ visszhangzik az örömtől, a lel-
kesültségtől . . . az új pápa halotthalvány arccal és
reszkető kezekkel — imádkozik . . .

Csaknem 68 éves volt szentséges Atyánk, midőn
vállaira nehezült a világegyház kormányzásának óriási
terhe; midőn Péter halászgyűrűjét ujjára buzták, —
szemtanuk állítása szerint — halottnak látszott a
gyenge és beteges aggastyán.

És ime! Megélte Szt. Péter éveit Leó s olyan
jubileumot ünnepel, a milyent ő előtte csak kettőt
jegyzett fel a világtörténelem. Negyedszázadig viselte
a legtöbb és legmagasztosabb méltóságot a földön. Oly

rendkívüli és fölemelő jelenség ez, mely már egma-
gában is hódolatra késztet.

Mert ki is a pápa?

Szebben és igazabban talán nem felelt e kérdésre
senki, mint a mézajku szt. Bernárd apátur, aki így
ir III. Jenő pápához, volt tanítványához:

„Quis es? Sacerdos magnus, summus Pontifex.
Tu princeps episcoporum, tu heres apostolorum; tu
primatu Abel, gubernatione Noe, patriarchatu Abra-
ham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate
Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unctione
Christus. Tu es, cui claves traditae, cui oves creditae
sunt. Sunt quidem et alii coeli janitores et gregum pasto-
res. . . Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos;
tibi universi crediti, uní unus. Nec modo ovium, sed
et pastorum tu unus es omnium pastor. Unde id probem,
quaeris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico
episcoporum, sed etiam Apostolorum sic absolute et
indiscrete totae commissae sunt oves? „Si amas me,
Petre, pasce oves meas!“

Ime, a pápa személye, tisztje, feladata s méltó-
sága! Ime, az ő világtörténelmi jelentősége!

Hosszas munka volna XIII. Leó pápai működé-
sét — bár futólagosan rövid vonásokban is — kellő-
képen méltatni.

A katolikus egyház az utóbbi két pápának hat-
van évre terjedő áldásos uralkodása alatt óriási lépé-
sekkel haladt a „leszen egy akol és egy pásztor“ igé-

ret teljesülésének megvalósítása felé. IX. Pius 200-nál több új püspökséget alapít a pogány népek között. XIII. Leó még rövidebb idő alatt szintén 200-at meghaladó új egyházmegyét állít fel, részint az újonnan megtért és még eddig civilizálatlan népek között, részint az ősrégi, de századok óta romokban heverő püspökségek székhelyén. 1878-ban helyreállítja a hierarchiát Stuart Mária országában, 1881-ben új életre hívja Bosznia püspökségeit, 1886-ban hierarchiát ad Kelet-Indiának, 1891-ben Japánnak, 1895-ben helyreállítja az apostoli eredetű alexandriai patriarkátust a kopt püspökségekkel. Ezenkívül az Unióban, Kanadában, Afrikában, Ausztráliában alakított számos új egyházmegyét, számra nézve összesen 276-ot.

S a világegyház kormányzásának gondjai mellett mily buzgó ápolója a tudományosságnak, orvosa a társadalmi bajoknak, békitő bírója a harcra kész államoknak s családoknak egyaránt! Feltűzi az Istentől kinyilatkoztatott igazságot, az „örök élet ígét” az égboltozatra s erre aztán sugárzó fényt áraszt az ő bölcsességét visszatükröző igazán remek és klasszikus körleveleivel. A „sötétségben és a halál árnyékában ülő népek” új világosságot látnak, hiszen a legbölcsőbb pápának igéi aranyisztnan ontják szét a bennök élő igazság fényzőnének kibontott sugárkévéit. XIII. Leó megszünteti a rabszolgaságot s a modern kor rabszolgáját, a munkást kibékíti sanyaru helyzetével. Tanítója a tudós világnak; az államférfiúnak beszél az állami rendről, a polgári osztálynak a keresztény polgárok legfőbb kötelességeiről, az ifjú kort disztó s a becsületes és tisztos életnek alapját képező erényekről, a klerikusnak hivatása magasztos voltáról. S az ő szavát mindenki lesi; hívó, hitetlen, barát, ellenség egyaránt; az ő szava dönt. Ámulva ismeri el az egész világ: „Igazán, ember nem beszélt így, mint ez az ember!”

Ez az oka annak, hogy a mi szentséges Atyánknak ez a jubileuma nem egyszerű emlékünnepe, hanem az egész világnak a multra s jövőre nézve fényes confessiója, ünnepélyes biznyságtétele a pápa és a pápaság mellett. Hányszor beszéltek már ellenségeink a pápaság végvonaglásáról? Hányszor kiáltották világgá, — még hazánkban is, mely pedig a pápaság melengető karjai között nőtt nagygyá —, hogy a pápa közönséges pap — ein einfacher Priester (Pester Lloyd) és *senmi egyéb*?! Nohát menjetek el Rómába s nézzétek meg azt a diadalt, azt a triumfust, mely a pápának szól s igaz szeretettel a pápaság mellett tüntet. Nézzétek meg azt a „tehetetlen aggot”, azt a „közönséges pa-

pot”, kinek szavait az egész világ lesi s kinek legrégibb trónja előtt fejedelmek, szegények, tudósok és együgyűek hódolattal borulnak földre: s így kiáltotok fel a Zsoltárossal: „est mirabile in oculis nostris”. Nem tudjátok, nem akarjátok tudni, *miért*? Megmondja ugyanesak a Zsoltáros: „a Domino factum est istud.” Igen, az Urnak a műve ez!

„Az Úrtól van ez” csakugyan. Isten adta nekünk az egyházat, a pápaságot s XIII. Leót. Az egyházon „a pokol kapui sem vesznek erőt”, az nem veszhet el, nem halhat meg, hiszen életerőtől duzzadó ereiben az örök élet vérkeringése liúttet. A pápaság az egyházzal egyszerre született; a fő a testtel együtt él. „Pápa és egyház”, mint a nagynevű genfi püspök mondá, igen „pápa és egyház, az mindegy.”

A jó Isten szentegyházát dicsőíté meg s a pápaság glóriáját növelte, midőn XIII. Leó pápánknak ily hosszú életkort juttatott. S ez a hosszú életkor csodának, a természet törvényei felfüggesztésének tetszik előttünk. Az agg pápát, a testileg egész életén át oly gyenge szervezetű embert, a természet törvényeinek törvényhozója és feltétlen Úra megtartotta, a roskatag testben az életerőt állandóan ébren tartotta és élesztette, a lélek tehetségeit bámulatos frissességben megőrizte az egyház öröme, a pápaság dicsőítésére s a hívő szeretet diadalára.

Szentséges Atyánk!

Mit kérünk, mit kérhetünk számodra az Istentől? 93 éves magas korodban megértél Te 75 éves papságot, 60 éves püspökséget, 50 éves bitorosságot, 25 éves pápaságot. Vas- és gyémánt-, arany- és ezüstjubiléumot láttál és megértél . . . lásd meg végül szorongatott anyaszentegyházunknak ünnepét, diadalát. . . .

Vas-akarattal, gyémánt-jellemeddel, aranszi-veddel, ezüst hajfürteiddel az égből szállott világossággal, hiszen „lumen de coelo” vagy, vezesd tovább erős és határozott kézzel s az emberiség legszentebb érdekeiért hevülő forró szívvel egyházunknak hajóját a boldogság révpartja felé.

„Serns in coelum redeas
Laetusque du intersis populo . . .”

Tartsd meg Isten Szent Atyánkat,
Krisztusnak Helytartóját!

Z. Á.

A hazai görög keleti román metropolia története.*)

(Vége.)

1862. március 15-én Saguna indítványára és vezérlete alatt a görög keleti románoknak egy monstre küldöttsége jelent meg Bécsben, kérve ő felségétől a görög keleti román metropolia felállítását. E lépésnek eredménye egy 1863. június 25-ről keltezett császári leirat volt, mely kijelentette, hogy ő felsége hajlandó a románok kérését teljesíteni. A kultuszminiszter kísérő iratában felszólította Sagunát, hogy illetékes férfakkal tanácskozva, adjon határozott véleményt, hogy a felállítandó metropolia csak Erdélyre terjedjen-e ki vagy egyuttal Magyarországra? Ez utóbbi esetben jelöljék meg a módokat, hogy miként lehetne a románokat és szerbeket egy átvilág egymástól elválasztani? E leiratról kitűnik, hogy Sagunának Bukovinára vonatkozó tervét Bécsben ekkor teljesen elejtették.

Saguna 1864. március 22-ére egyházmegyei zsinatot hívott össze, mely alattvalói hódolattal vette tudomásul ő felsége kinyilvánított kegyelmes akaratát, de ismételtén kérte ő felségétől, hogy a felállítandó metropolia jogköre kiterjedjen a monarchiában lakó összes román nemzetiségű gör. keleti hívőkre. E zsinat Saguna tervezete alapján egyuttal ki is dolgozta a felállítandó metropolia számára az a 174 paragrafusból álló szabályzatot, mely csekély módosítással a ma érvényben levő „szervezeti szabályzat”-tá alakult át.

1862. elején a magyarországi gör. keleti románok temesvári értekezlete kimondotta, hogy nem választanak képviselőket a patriárcha választó szerb kongresszusra. A képviselőik helyett azonban Ivaeskovics aradi püspök vezetése alatt egy küldöttség jelent meg az 1864. augusztus elsejére összehívott szerb kongresszuson, mely Sagunával együtt azt kérte a kongresszustól, nyugodjék bele abba, hogy az aradi püspökség, valamint a verseci és temesvári püspökség joghatósága alá tartozó görög keleti románok kiválhassanak a szerb patriárcha joghatósága alól és beolvadhassanak a felállítandó gör. keleti román metropoliába. Filippovics báró kir. biztos szeptember 15-én ő felségének egy leiratát hozta a kongresszus tudomására, mely először kikötötte, hogy a felállítandó román metropoliára vonatkozó tárgyalásokban nem lehet szó arról, hogy Bukovina is beolvassék a felállítandó új metropolia jogkörébe; másodsor pedig megjelölte azokat a pontokat, melyeket a két egyház szétválasztására vonatkozóan a kongresszus feladata lesz tisztába hozni. A kongresszus b. lenyugodott a románok kiválásába és egy vegyes bizottságot nevezett ki a vagyon felosztás módjainak megállapítására.

Igy minden nehézség el lévén háritva, ő felsége 1864. december 24-én Sagunát az erdélyi és magyarországi gör. keleti románok metropolitájává nevezte ki. Az új metropolia suffragans püspökségei az aradi, továbbá a temesvári és verseci gör. kelet. szerb püspökségek román nemzetiségű espersei kerületéből szervezett karánsebesi püspökségek lettek. A következő évek részint a karánsebesi püspökség szervezésével, részint a szerbektől való elkülönülés és osztozkodás munkálataival teltek el. A románok a községek jelzett alapokból 500.000 forintot és négy monostort követeltek. A szerbek csak 200.000 forintot akartak adni s egyetlen monostort sem. Nem tudván megállapodni, a döntést a kormányra bízták. Kesőbb az 1868. IX. törvénycikk 8. §-a az esetre, ha akár az egész egyház, akár pedig az egyes egyházközségek nem tudnának békésen megosztozni, a feleket később delegálandó rendes törvényszék elé utasította. Ő felsége 1874 június 24-én kelt legfelső elhatározásával a két

egyház közötti osztozkodásból származó peres ügyekben első forumul a budapesti kir. törvényszéket jelölte ki.

Az alkotmány helyreállítása után, hogy törvényes alapja legyen az újonnan felállított gör. keleti román metropoliának, Eotvös József báró vallás- és közoktatásügyi miniszter 1868. április 24-én törvényjavaslatot nyújtott be a gör. keleti egyházak vis. onyainak szabályozásáról. Ebből lett azután az 1868. évi IX. törvénycikk, mely nemcsak az újonnan felállított gör. keleti román metropolitát törvényesítette, hanem egyuttal biztosította mind a gör. keleti román, mind a szerb egyházak teljes autonómiáját és nemzeti jellegét is.

E törvény szentesítése után 1868. szeptember 16-ára összehívták az első gör. keleti román egyházi kongresszust, melynek első és legfőbb teendője volt az 1864 március 24-iki zsenbeni egyházmegyei zsinat tervé alapján kidolgozni a gör. keleti román egyház autonóm-alkotmányos szervezetét biztosító s maig is érvényben levő „szervezeti szabályzat”-ot. E szabályzatot a kongresszus csak román nyelven terjesztette fel a kormányhoz. Magyarra magában a vallás és k. o.-ügyi minisztériumban Joanovics György államtitkár és Puscariu János lovag miniszteri osztálytanácsos fordították. A legfőbb felügyeletet szabatosan körülíró s más apróbb módosításokkal ő felségétől jóváhagyva, 1869. május 28-án jelent meg a hivatalos „Budapesti Közlönyben”-ben. A módosítások miatt az 1870-iki egyházi kongresszus többsége a magyar kormányt a leghevesebben megátadta, bár Saguna és a kisebbség a mellett barcolt, hogy e módosításokat egyszerűen vegyék tudomásul. Feliratban kérték ő felségét, hogy a módosított „szervezeti szabályzat”-ot vonja vissza és erősítse meg változatlanul az eredeti szöveget. A felíratra azonban nem érkezett soha válasz.

A metropolia felállításának itt röviden összefoglalt eseményeit beszéli el Puscariu tanulmánya harmadik és legterjedelmesebb részében. Elbeszélése folyamán mindent Saguna áll előtérben, a miben Puscariumnak igaza is van, mert hiszen az ő kitartó küzdelme nélkül aligha lett volna a metropolia felállításából valami. Hibázik azonban Puscariu, mikor alig mutat rá arra a valóban tulságos liberális szellemre, melylyel a magyar közvélemény és a magyar államférfi a gör. keleti románság egyházi törekvéseivel szemben kezdet óta viseltettek s a mely nélkül ez az autonómia soha létre se jöhetett volna. Hibázik akkor is, mikor egy kritikai megjegyzéssel sem illeti a gör. keleti román egyházakat, azt az alkotmányos szervezetét, melynek gigondolója Saguna volt, noha Puscariumnak, mint buzgó orthodox egyházi férfinak és theologusnak tudnia kellene, hogy Saguna alkotása nemzetiségi szempontból kedvező lehet a románságra, de a vallásos élet és az egyház érdekébenél nagyon sok veszedelemnek lehet és bizonyára lesz is oka, mert célzatosan meghamisította a görög keleti egyház kánoni és kormányzati szellemét.

Maga beszéli el Puscariu (86. l. I. jegyzet), hogy Hacman bukovinai püspök 1861-ben e szavakat intézte a nála tisztelegő Aiduleaunhoz és Puscariu Jánoshoz: — Mit akar az önök Sagunája? Világiakat is befogadni a zsinatba? Hiszen ez kálmínista intézmény! — Vancea János érsek, nagyváradi kánonok korában „Dialogo despre constitutinea bisericii si despre sinode” című művében már 1861-ben a Pravila-val kezében kimintatta, hogy az a szervezet, melyet Saguna a gör. keleti egyházé gyanánt akar elfogadtatni, semmi egyéb, mint a gör. keleti egész egyház kánonjogi felfogásával ellentétben álló erdélyi kálmínista egyházi alkotmány lemásolása egy történelmi és egyházi gyévedés alapján.

Mikor a XVII. század végén a tárgyalások Rómával az unió érdekében megindultak, a gör. keleti román egyház Erdélyben, hitéleteinek egy részében pedig teljesen el volt kálmínizálva. Alkotmányának alapját az ugynevezett kis és nagy zsinatok (sobor mare si sobor mic) képezték. Már pedig a nagy zsinat (sobor mare) semmi egyéb, mint az erdélyi kálmínisták synodus generalis-a. Az antiochiai zsinat 20 kánonja, mely be van foglalva a Pravilába is, ezt mondja: Nem sza-

*) Metropolia romanilor ortodocsi din Ungaria si Transilvania. Studiu istoric despre reinfintarea metropoliei dimpreuna cu o colectiune de acte de dr. Ilarion Puscariu. Sibiu, 1900.

bad a püspökök zsinatot tartani a nélkül, a kinek gondjaira bízva a metropolia.¹⁾ Zonara, a keleti egyház kánonjainak leg-híresebb magyarázója ezt mondja: „A kánonok nem engedik meg, hogy a püspök egyedül, nem lévén jelen a metropolita, zsinatot tarthasson.²⁾ Az erdélyi szobor mare csak a vladikából és a klérus tagjaiból és a klérus tagjaiból állott, sőt vladika választás vagy letétel esetén még vladika sem volt jelen. Ilyen fajtájú zsinatot pedig a Pravila épp úgy nem ismer, mint világi tagokkal végyesen tanácskozik. Ez ok miatt a bukaresti metropolita, a ki alá az erdélyi egyház tartozott, sohasem ismerte el törvényesnek ezeket a zsinatokat. Volt a szinóduson kívül még egy másik intézmény is, mely szintén a kálmánista hatás eredménye volt, miután nyoma a görög keleti egyházjogban ennek sincs, s ez az, hogy a vladikának, mint-egy tanácsát képezte az a 12 esperes, kiket a szinódus e célra megválasztott.

Klein, Sinkai, Maior Péter, mint katolikus szemináriumban nevelkedett egyházi férfiak nem ismervén kellően az orthodox egyház kánonjogát és igazi egyházkormányzati szervezetét, azokat az egyházi intézményeket, melyeket az erdélyi gör. keleti egyházban az unió előtt a kálmánizmus honosított meg, egyenesen az orthodox egyház eredeti és sajátos intézmények tartották. Filológiai és történelmi dogmáikban el lévén fogulva, az egyház-szervezeti kérdésekben sem láthattak tisztán. Nem vették észre, hogy az autonómikus és demokratikus irány, melyet az egyházkormányzatban állandóan követeltek, egyenesen a presbyterianus szerkezeti erdélyi kálmánista egyház százados és nem éppen platonikus hatásának volt eredménye.

Saguna e kálmánista szellemű autonóm szervezetet azért fogadtatta el egyházával, mert kedvezett azon román nemzeti törekvéseinek melyeknek ő nemcsak szolgálatában állott, hanem politikai okokból 1848–68-ig vezére is volt. Nemzeti-célokért ellentétbe helyezkedett az orthodox egyháznak egyházi szellemével, melyet a Megváltó ez egyházi felfogás szerint is mint egy *μία αρία καθολική και άποστολική εκκλησία* at alapított és a melyet éppen e felfogás értelmében a partikuláris egyházak szervezetében sohasem a nemzetiségi elvek, hanem a földrajzi és politikai szempontok vezettek. Saguna e nemzetiségi elv tudományos igazolását is megkísérelte;³⁾ de éppen e kísérletéből tűnt ki, hogy szándékosan vagy szándéktalanul, de egyaránt tévedett, mikor ez elvet egyháza kormányzati szervezetének alapjául vette. Hivatkozott a 34-ik apostoli kánonra, de mint Radics Emilia kimutatta,⁴⁾ Beveridge hibás fordításától megtévesztve. Beveridge st. asaphi anglikán püspök, a keleti egyház kánonjainak gyűjteményét latin fordításban kiadva,⁵⁾ azért, hogy az anglikán egyház nemzeti jellegét ezzel is igazolja, a 34. kánon e kifejezését: *τοὺς ἐπισκόπους ἐκείνου ἔθνους* — „episcopos uniuscujusque gentis”-szel fordította és Saguna csak ezt a fordítást vette tekintetbe; holott ha nem tévesztette volna szem elől, hogy az antiochiai zsinat 9. kánonja szöveg szerint ismételve a 34. apostoli kánonat, az idézett kifejezést így adja vissza: *ἐπισκοπῶν καὶ ἐκείνου ἔθνους*, világosan látható volna, hogy a kánon e kifejezéseknek helyes fordítása csakis „episcopos uniuscujusque provinciae” lehet.

Hogy a zsinat tagjai közé a világi elemet nemcsak felveszi, de sokkal nagyobb számban mint az egyházat: még annyi sikerrel sem tudja Saguna igazolni, mint a mennyivel megkísérelte a nemzeti elv uralkodóvá tételét az egyházban. A gör. keleti egyház összes idevágó kánonjai egyhangúan azt tanítják, hogy a gör. keleti egyházban vezető az episko-

pátus, a vezetett pedig a világi elem. Egyetlen gör. keleti egyház sincs a föld kerekéjén, a melynek szinódusaiban a világi egyéneknek valami szavok lenne. A laodiceai zsinat 13. kánonja határozottan mondja: „qui a saecularibus eligitur, non est eligendus”, de azért a Sagunától szerzett egyházi alkotmány szerint a magyarországi gör. keleti román egyházban érkeket és püspököket tulajdonképpen a többségben levő világi elem választ.

Puscariu csak dicsőíti Sagunát, de nem bírálja. Lehet, hogy könyvének alkalmi és hivatalos jellege ezt nem is engedte meg. E bírálattal azonban az, a ki nem alkalmi és hivatalos jellegű, hanem igazán pragmatikus és kritikai történetét fogja megírni a gör. keleti román metropolitának, nem maradhat adós. Tartozni fog azzal nemcsak az igazságnak, hanem magának az egyháznak is, melynek jól fel fogott érdeke követeli meg a Saguna-féle intézményeknek és egyházkormányzati szervezetnek azt a revízióját, mely megfelel az orthodox egyház igazi szellemének és kánonjogának

Jancsó Benedek.

Jegyzőkönyv

az erdélyi rom. kath. Irodalmi Társulat Gyulafehérvárt 1903. évi február 18-án tartott választmányi gyűléséről.

Jelen voltak: Ujfalusi József dr. elnök, Imets F. Jákó, Tamási Áron alelnök, Kóródy Péter dr., Pál Antal, Fejér Gerő dr., vál. tagok, Csiky Miklós ellenőr, Wágner Sándor és Kárpiss János szerkesztők.

1. Elnök délután 5 órakor a gyűlést megnyitván, a mult választmányi gyűlés jegyzőkönyvét, a mely már a Társulat lapjában is megjelent, hitelesnek nyújtja ki. Tudomásul szolgál,

2. Ezután a pénztári hivatal részéről Csiky Miklós beterjeszti 1903. január 1-től 1903. február hó 18-ig eltelt időre a Társulat pénztári állásáról szóló jelentését, mely szerint

A) Bevétel:

1. Pénztári készlet 1903. január 1-én:	10 K.	07 fil.
2. Forgalmi tőke mint készpénz:	154	80
3. Tagdíjakból és előfizetésekből:	674	—
4. Hirdetések után:	5	20
Összesen:	844 K.	07 fil.

B) Kiadás:

1. Ujságbélyegekre:	80 K.	— fil.
2. A lap nyomtatásért 1—5 sz.:	190	—
3. Expediálásért január—március:	30	—
4. Irodaköltség és apróbb kiadások:	9	56
Összesen:	309 K.	56 fil.

Eddigi bevétel: 844 K. 07 fil.

Összes kiadás: 309 K. 56 fil.

Tehát pénztári készlet: 534 K. 51 fil.

A pénztárvizsgáló bizottság a számadás tételeit pontlónra egybeazonosította és teljesen megegyezőeknek, s rendben lévőeknek találta. Tamási Áron s. k., Fejér Gerő dr. s. k. — Ennek alapján a választmány a számadást tudomásul veszi és a pénztári hivatalnak a felmentést ideiglenesen megadja, a mit az elnök határozatilag kifejez.

3. Az elnök felhívására Fejér Gerő dr. jelentése alapján a választmány a diszgyűlés tárgysorozatát a következőkben állapítja meg:

1. A gyűlés megnyitása.
2. XIII. Leó socialpolitikája. Irta és felolvasa Balló Lázár, kir. törvsz. bíró.
3. Pápai hymnus. Énekli a papnövédek énekkara.

1) Card. Piatta: Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta, I. köt. 463 l.

2) Zishmann: Die Synoden und die Episcopalmäter in der morgenländischen Kirche. Wien, 1897. 216. l.

3) Compendium des canonicen rechts der einen heiligen, allgemeinen und apostolischen Kirche. Wien, 222. l.

4) Die orthodox-orientalischen Partikularkirchen in den Ländern der ungarischen Krone. Budapest, 1886. 97 és köv. ll.

5) Synodicon sive pandectae canonum, I. 437. l.

Az 5000 lakossal bíró város mellett áthaladva egy nagy hid iveri alatt horgonyoztunk. A várost keresztül hasítja a Mosel, mely itt foly a Rajnába. Előttünk a hatalmas kastély, melyet az utolsó trieri választó fejedelem épített; az óriási nagyságu Vilmos emléké, távolról látható még a szép román stílusú szt. Castor templom tornyai s a Liebfrauenkirche messze láthatók. Jobb oldalról meredek magaslataban emelkednek Ehrntreistenin hatalmas vártalai. E hatalmas erődítmény a Moselt és a Rajnát védi a franciák ellen, kik azonban aligha fogták valaha ide eljutni.

Oberlahnsteinnál Schloss Stolzenfels falai tekintenek le. Ez a vár Vilmos császáré, a régi vár romjaiból épült fel a múlt század közepén. Hasonlóan Lobneck vára, mely a szomszédban levő vármorjaiból épült fel újra. Mindentűnt kastély, vár, vármor, régi falakkal körülvett kis városok. Ilyenek Brambach, Koppan, St. Goar, hol épen egy füstölög s dübörgő vonat, mintha a begymélyéből tüst volna elő, robogott ki az alagútból. Ott vannak a „két ömszéd“ a rajnai Montobi és Copuletti várak romjai. A Rajna egyre szűkebbé válik s egy fordulónál meredez a folyóba kiálló óriási szikla: ez a Lore-Lay.

Ime a romanticismus netovábbja; a két szomszédvár és a Lore-Lay. Tehát ott a meredek sziklán honolt a csalfa tündér, ki elbájoló énekével és hosszu aranybájával a sziklához csalta a hajósokat, kik aztán a Rajna örvényében lelték sirjukat. A miszkek rohanva rohantak a hajó előreszébe nézni a 132 méter magas sziklatömeget, mely mintha utját akarná álni a hajónak a vízbe messze kikönyököl. Oukéntelenül eszembe jutott a Lore-Lay dala is, melyet I. gymnazista koromban tanultunk, és ezzel összefüggésben van valami aranyhaj és nefelejtés szem, hanem a hajdani vaskalapos újságbélyegek. Ugyanis midőn a Lore Lay-t tanultuk, a vásárhelyi gymnasium eltem azon idősaka volt, midőn a bélyeggyűjtést szenvedélyvel írtam s ezen célból bejártam a népesebb utcákat a Lore Layt dalolva, figyelve az elhajított újságszalagokra. De jaj! Egy kellemetlen visszaemlékezés kepe is felmerül emlékemben. Tudni ilik midőn bélyeggyűjtési szenvedélyem által indítatva az utcasarkon felragasztott szulapokat is felkerestem, megfosztván azokat az állami bevétel jelvényétől és midőn a városi András bácsi elcsipett s mint gonosztevőt egyik érzékenyebb testrészemet szorongatta s midőn meg kellett ígérnem neki, hogy a bélyeggyűjtői szenvedélyt nem fogom többé kiterjeszteni az állami hivatalos okiratoknál használt stempikre, hanem megelégszem a posta által elhasznált s bárhol található, jogos uton szerzett bélyegekkel. Ez a processus most nevetésre ingerelt, akkor ma valami ellenkezőre.

A Lurleit elhagyva a Rajna medre újra szűszorult, alig 200 méter széles, mind a két oldalon meredek sziklák. De mi ez? Egy fordulónál kisebb nagyobb zászólkkal teletölt talpig tünepi mezbe öltözött szép hajó jön szemközt velünk. Fedélzetén zenekar bangjai hallatszának s a találkozó két hajón megszólalnak az ágyuk, a sziklafalak százszorosán visszhangoznak. Mintha valami tengeri csata fejlődött volna ki a két hajó között, az ágyu lövések oly sürűk. Valami előkelő személyiség és pedig nő van a másik hajón, a mieink zsebkendőket lobogtatnak, hurrának s a tulsó hajóról egy hölgy hajlong, fogadván az udvoziéseket.

E kis intermezó alatt elhaladtunk a szép Schönberg vár alatt, majd Canb középkori falai és tornyai tünnek elő és később Bacharach e kiválóan gyönyörű fekvésű városka szép templomával, körüskörül kerítő vártalaival, tornyaival. A város felett egy magas hegyen Stahlek vár romjaival, közvetlen alatta egy magas dombon a gót Wexler templom maradványaival, melynek boltivein keresztül mint egy képben látjuk a híres szőlőhegyeket. A folyam közepéből egy fordulónál feltűnik a kis Platzgrafenstein, mintha valami rablólovag vára volna, ki a hajóktól vámot kívánna szedni.

Lorchnál a szép sz. Mártontemplom tünik fel, míg tovább Heimburg meg Rheinstein vára, mely utóbbi a rajna-melléki várak legszebbike, különös fekvésénél fogva minden oldalról látható. Bingentől nem messze a folyó közepén me-

redék sziklán a magános torony a Mäseturm, hová a rege szerint az egerek által üldözött ércék Hattó menekült. Majd előttünk Bingennek bázai, hol aztán a rajnai szép tájéknak vége is van, mert a folyó kiszélesedvén, a vidék lassankint lapályossá, egyhangúvá válik.

Bingenel szemben fekszik Rüdeshaim az 5000 lakossal bíró hesseni város, melynek környékén a híres rüdesheim bor terem s mely híres a riervedvaldi nemzeti emlékszoboról. A hajóról tisztán kivehető a szobormű óriási arányjánál fogva, bár 225 méter magasságban fekszik felettünk. 25 méter alapon áll a 10 méter magas Germania. Sokszor láttuk képét illusztrált lapokban. A Rajna felőli oldalán az relief a „Wacht am Rhein“-t ábrázolja t. i. Vilmos császárt, körültevé az 1870-71-ki fejedelmek, hadvezérek és hadsereg által, továbbá a béke és háboru, a Rajna és Mosel allegoricus alakjai. Minő büszkén tekint le Germania a magaslatról! Mintha valóban őrt állana ott, mintha a diadalban örök időkre bizna.

Itt búcsút vettünk a mi földrajzi tudósunktól. Tudományában bizva megkérdeztem hogy Rüdeshaim melyik kisebb fejedelemség alá tartozik s a szemben fekvő part kinek jogára alatt van. Mert hát itt oly gyorsan következik a fejedelemségek egymántán, hogy míg egy szivarat elszívsz három ország határán is túlmegy. Kérdesemre azt válaszolta, hogy Rüdeshaim „hässisch“, szembe vele már nem sokára „phälisch“ és Mainz „darmsädtisch“. Jó utat kívántunk neki és azt is hogy földrajzi ismereteit minél alaposabban kiterjeszteni alkalmá legyen.

Még egy szép pont, a Schloss Johannisberg mellett is haladtunk el, hol a híres johannisberger terem. A szőlőhegyek még mindig tartanak sokáig és sokáig. Majd a vidék teljesen lapályossá válik, a Rajna óriási szélessé leve, vízimaradarak seregi repdesnek a parton, szigetek tünnek fel a Rajnán, majd nádasok és sekély vizek. A Rajna itt már 500 méter szélességű.

A nap is már lenyugvásra készül és mi is vágyakozva a szárazföld után, a hajó orra felé fordultunk, mely oldalról Mainznak falait láthatunk. És így befejeztük utazásunkat a nagy német folyon, mely utazás komor esőben kezdődött és verőfényes alkonyatban végződött. De nem jó a napot nyugta előtt dicsérni.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Meghívó.** Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat XIII. Leó Ő Szentsége 25 éves pápaságának és a Társulat 25 éves fennállásának jubileuma alkalmából 1903. március hó 1-én délután 5 órakor a gyulafehérvári róm. kath. főgymnasium tornatermében diszgyűlést tart. Targysorozat: 1. A gyűlés megnyitása. 2. XIII. Leó socialpolitikája. Irta és felolvassa *Balló Lázár* kir. törvsz. bíró. 3. Pápai himnus. Éneklí a papnövendékek énekkara. 4. XIII. Leóhoz. Költemény, írta és előadja *Fejér Gerő* dr. 5. „A Teremtőhöz“. Éneklí a papnövendékek énekkara. 6. A társulat 25 éves története. Felolvassa *Kárpiss János*. 7. Zártülés. Gyulafehérvárt 1903. febr. hó 18-án.

Az elnökség.

— **XIII. Leó pápa** szentséges Atyánk pápaságának negyedszázados évfordulója alkalmából ünnepi mezt öltött magára ősi katedralisunk kívül-belül egyaránt. A hatalmas torony magaslátán pápai és nemzeti színű zászlók lobogtak, a harangok élűkőn a fenéséges hangu Mihálylal szokatlan időben is kongtak, zúgtak, birdetve a ritka ünnepséget s a ker. hívők örömet. A katedralis belseje ezt az örömet még fokozta. Örökzöld fényőfagyalyak simultak a sok vihart látott oszlopokhoz híven jelképezve az egyház erejét, nagy korát és mégis örökifju voltát. Pápai és nemzeti szintű zászlók v. ál-

akoztak itt is, kiváltképen a püspöki tróus s a főoltár körül, ékes tanubizonyosságul annak, hogy a kath. Egyház gyermekei a magyar hazának is édes fiaí és azok is akarnak lenni. Az ünnepi nagymisést püspök urunk végezte. Dicsérettel kell kiemelniük fogymasiumuk ifjúságának dalegyesületét, mely Resch Gy. karnagyunk és énektanárunk vezetésével mellett előadott éneadarabjaival nagyban emelte a szépszámu hívők áhitatát. Az ünnepi nagymisést az összes polgári és katonai hatóságok, kir. törvényték, az összes kath. és állami iskolák, az öntáregyesület, a katu. legényesület stb. vettek részt.

— **Fogarassy-ünnep.** A budapesti központi növendékpapok Magyar Egyházirodalmi Iskolája február 15-én díszüléssel ülte meg Fogarassy Mihály volt erdélyi püspök emlékét. A vendégek díszes sorában voltak az intézeti előjáróságon kívül Kohl Medárd püspök, Nemes Antal apátplebános, Kurtz Vilmos apát-plebános, Szálló Géza dr. országgyűlési képviselő, Klinger István dr., Székely István dr., Demkő György dr. egyetemi tanár. Hoffmann Benedek bázfőnök, Gabler Lajos pénzügyi tanácsos, Andor György dr. és Révay Tibor dr., több előkelőség, számos prémontrei, cisztercita, benecés, piarista, szervita papnövendék és más világi egyetemi hallgató. Bevezetésül az intézeti énekkar Korbuly Ignác vezetésével a nagy szabattossággal adta elő a „Vértanúk dalát“ Krécsy-Havadtól. Rogács Ferenc előlki megnyitójában ismertette Fogarassy működésének kettős irányát, a katolikus irodalom és oktatás ügyének meleg felkarolását, mely munkásságának két nagyszerű emléke a Szent-István-Társulat és a katolikus egyetem javára tett fejedelmi alapítvány. Utána a zenekar Stranztól operarészleteket játszott. Majd Slepkovszky János felolvasta pályanyertes művét „Fogarassy Mihály emlékezete“ címen.*) Vázolta Fogarassy életét, ismertette emelkedésének külső és belső okait, méltatta kiváló munkásságát, mely az újraéledő magyar katolicizmust örök hállára kötelezi. Korbuly Ignác szavaltá erre Milbich Tamás ünnepi ódáját. A hatóság költemény bravuroso előadása szólni nem akaró tetszést váltott ki a hallgatóságtól. Következett a 150. zsolttár éneke Thielentől, mely csak fokozta a vendégek lelkes hangulatát. Rogács Ferenc az előlki zárszóban levonja a tanulságos Fogarassy munkás életéből, „akkor lesz kath. ujja -zülletés, ha az két fontos tényező, mely Fogarassy ideális lelkében élt, egymást kölcsönösen segíti; a mikor egy tekintélyes imponáló irodalmi társulat kezét fog egy minden ízében kath. főiskolával; ha ez a kath. társulat ker. restaurátorokat ad a kath. főiskolának, kik a társulatnak, közvetve a magyar kath. társadalomnak hitéhez hí tudós nemzedéket nevelnek.“ Egyik műve, a Szent-István-Társulat katolikus közéletünk központja lett, másik megvalósíthatóvá teszi mindnyájunk legszebb reményét, a katolikus egyetemet. Ugy ilik azért, hogy e nagy férfiú törekvéseit magunkévá tegyük, megkezdett utján lelkesedéssel kövessük s minden eszméjét megvalósítsuk. Végül indulót játszott az intézeti zenekar.

— **Meghívó a Mária Terézia szobor-alap** javára folyó hó 22-én d. u. 5 órakor a Terézvárházban tartandó hangversenyre. Műsor: előadják: a kir. kath. Terézvárház elemei és gymnasiumi növendékeinek ének- és zenekara, Hemmer Márton VI. oszt. elemi, Tribusz Aladár VIII. oszt. gymn. növendék, tek. Hermann-Thomandl Józsefné, Dr. Janesik Imréné ő nagyságai, Kováts Károly, Thlomaudl József, Schuch Ödön és Knoskó István urak. 1. Richter A.: „Nyitány“, zenekar. 2. Bányi L.: „Az egerek farsangja“, szavalt. 3. Palotásy N.: „A csolnakos“, vegyes énekkar. 4. Zimay L.: Magán és kettős, gyermek-énekkar. 5. Szentirmai: Népdalok, vegyes énekkar. 6. Meneser A.: Induló, zenekar. — 1. Liszt F.: Rhapszódia, zongora-solo. 2. Lengyel M.: „A drámairó“, monolog. 3. Magánnyes. 4. Chopin: „Rondo“, 2 zongorára. 5. Tenor-Solo. 6. Zöllner: „Nászinduló“, 2 zongorára.

— **A petrozsényi róm. kath. templom kitérőszála** javára 1903 február 22-én (vasárnap), a „Wagner“-szállóba nagytermében hangverseny lesz, melynek műsora a

következő: 1. Nyitány. Előadja a helybeli róm. kath. énekkar. 2. „Szurduki hangok“ vagyis „utazás Petrozsényből a Szurdukon át Romániába és vissza 12 perc alatt“. Zenei kép. Szerzi és zongorán előadja Resch L. György, székesegyházi karnagy. 3. Kuruz dalok. Türogtató-szólo. Előadja Resch L. György. 4. Itália. Duett, tenor és bariton hangra. Előadják: Resch L. György és Resch Lőrinc. 5. Harmonium-szólo Meyerbeer: Maucouillier praeludium és Wagner: Taubhäuser-ária. Előadja Buda Lajos. 6. Felolvasás. Tartja Ziamál Agoston főgymn. tanár. 7. A holt költő szerelme. Melodráma. Szöveget írta dr. Jókai Mór, zenéje Liszt Ferentől. Szavaltja Resch Lőrinc, zongorán kíséri Resch L. György. 8. Magyar ábránd. Zongorán előadja Resch Lőrinc. 9. Népdal-egyveleg. Eneklí és zongorán kíséri Resch L. György. 10. Ének. Előadta a helybeli róm. kath. énekkar. 11. Induló. Szerző és zongorán elődja Resch L. György.

† **Urbányi Gyula**, esztergom-főegyházmezei áldozópap, ki Gyulafehérvár is ritka buzgósággal és sorvaszotó betegsége mellett is igaz odaadással működött irgalmas nővéreink iskolájában és kórházában, hosszas szenvedés után megerősítve a haldoklók szentségeivel, f. hó 14-én életének 28-ik évében lkában elhunyt. R. i. p. s.!

— **B. e. Kovács Gyárfás síremlékére adakoztak** Sneff József deésaknai alesp. plebános 5 koronát, Miklós Albert m.-láposi alesp. pleb. 5 koronát, Heinrich Ignác tábóri plebános 20 koronát, Esztergály Gergely hittanár 2 koronát. Deésaknán, 1903. febr. 17-én. Sneff József, alesp. pleb.

— **Nyilvános köszönet.** A sellyei róm. kath. egyház uj barangja javára a következő kegyes adakozás folyt be: 1) Gróf Püspök Urunk Ó Méltósága 100 kor. 2) Haubelt Nándor 4 kor. 3) Pap János esp. pleb. 3 kor. 4) Pap Tamás pleb. 3 kor. 5) A sellyei hívek 55 korona 06 fillér. 6) Szabó Lázár 60 korona. Összesen 225 korona 06 fillér, melyért a nyilvánosság előtt is hálás köszönetet mond az egyház tanácsa.

— **Kath. ifjúsági egyesület** alakult Háromszék-megyében Petőfalván nemrégiben. Az agilis vezetőség mindjárt a megalakulás után zenekart is szervezett, a melynek közreműködésével már ünnepélyeket és felolvasó estélyeket is tartottak.

— **Teljes vasárnapi munkaszünet.** Hosszas vajadás után, a legilletékesebb társadalmi körök sürgetésére a kormány végre szabályozni szándékozik a vasárnapi munkaszünet kérdését. A hivatalos lap feb. 19-iki számában fog megjelenni hír szerint Láng kereskedelemi miniszter rendelete, mely 1903. febr. 21-től kezdődőleg tíz évre, mint próbaidőre elrendeli a teljes vasárnapi munkaszünetet Ha a próba bevállik, vagyis ha az új intézkedés a kereskedelem és ipar érdekeit károsítani nem fogja, akkor aztán törvénynyel fogják szentesíteni a gyakorlatot. Megnyugvással nézhetünk a próba eredményei elé, mert az okszerű pihenés és munkaerő méltányos kímélete még sehol sem akasztotta meg, sem nem hátráltatta a gazdasági fejlődést, ellenkezőleg hathatósan előmozdította. Sokszor hivatkoznak e tekintetben Angliára, melynek óriási világereskedelme a páratlanul szorú vasárnapi munkaszünetet nem csak megbirja minden legkisebb hátrány nélkül, hanem meg is kívánja, mint élénkítőerőnek egy erőforrását. Közlebb fekvő példa Elzász-Lotharingia, a hol a kereskedői és iparos körök önként szigorították meg a vasárnapi munkaszünetet messzenem intézkedésektől, melyekkel teljes összhangba hozták virágzó kereskedelmük és iparuk összes jogos érdekeit. Így lesz ez nálunk is. Egyes haszonlesó, szorakamattal dolgozó emberek vesztenek valamit, de a kereskedelmi és ipari alkalmazottak sokat nyernek, s elvégre is ezeknek a tömege alkotja azokat a társadalmi szervezeteket, melyek a gazdasági jólét és az erkölcsi közrend alapjait erősítik.

— **A pletyka mértani haladánya.** Érdekes mértani haladványt tudunk bemutatni a pletykáról. Most olvasom a „Falurosztát“ TóttEdetőt, nem tudom bányászor. Ebben a népszámban előtörlül három pletykás asszony: Csapóné, Sulyokné és Tarisznáné. Ez a három asszony észreveszi, hogy

* A t. felolvasó — megkérésünkre — lapunknak megküldötte azt a jövő számunkban hozzuk. Szerk.

az öreg Feledi sgdós a Finum Rózsival s elkezdenek pletykázni, hogy Feledi Rózsival „trafkal”. Hogy a mértani haladvány rövid uton mekkorára emelkedik, azt legjobban bizonyítja a következő példa. Ha Csapóné, Sulyokné és Tarisznyásné reggel 9 órakor észreveszik, hogy Feledi Finum Rózsival rosszban tőri a fejét, és miodegyik egy negyed óra alatt csak három asszonyok mondja el a titköt — (a mi utóvégre nem sok) — ezek közül miodegyik minden következő negyed órában teljes titoktartás mellett ismét háromnak mondaná el (ami némelyek közlékeny természeté mellett szintén nem tartozik a lehetetlenségek közé) tudjátók-e mikor terjedne el a pletyka az egész föld kerekéségén? — Bizony Isten már délután fél kettőkor. Az a titok, mely reggel 9 órakor pattant ki, a mondott feltevés mellett délután fél kettőkor ismeretes volna annyi személy között, hogy az egész világon nincs is annyi ember, amennyivel azt közzé lehetne. Vagyis délután fél kettőkor tudnák a szamojedek, a kamesakaiak, patogonok, új zealandiak, a grönlandi eszkimók stb. stb. — A ki nem hiszi, számítsa ki, csak 10 percnyi munkába kerül. — Azért hát ne pletykázzunk!

I R O D A L O M.

* A „Borroweus“ szerkesztőségében (Győr, Káptalandomb I. sz.) kaphatók a nagybőjti szent idő alkalmára ajánlatoskövetkező kiadványok: I. „A keresztben az üdv.“ Nagybőjti konferenciabeszédek. A győri székesegyházban tartotta s úgy szószéki, mint házi használatra közrebocsátotta: Schlegel Péter, győri székesegyházi prépostkanonok. Ara: füzve bérmentes kiadásos 1 kor. 20 fill. E füzet jeles és igazán korszerű tartalmát a kritika következőleg méltatta: „E formás, tartalmas és ékes nyelvvezető konferenciabeszédek igen alkalmasak arra, hogy a szent kereszt csodás, üdvözítő erejének hirdetésével buzgó hitet, erős reményt, égő szeretetet ébreszsenek azokban, akik hallgatják, vagy olvassák.“ (Havi Közöny. 1903. évf. ápril. füz.) 2. „A szeretet királya, vagy: Hét kérdés Jézus kinszenvedéséről.“ Nagybőjti szentbeszéd-sorozat. A győri székesegyházban tartotta és szószéki használatra, ugyszintén családi Olvasmányul közrebocsátotta: Nagy Antal, győri székesegyházi kanonok. Egy képpel. Ara: bérmentes kiadásos: füzve 1. korona 20 fillér, csinos vászonkötésben 2 kor. 20 fill. Alkalmi ajándéknak is igen alkalmas. E kiadványról az irodalmi bíráló így nyilatkozott: Szerzőnek ez újabb művéről is csak a legteljesebb elismeréssel szólhatunk. Nem lehet megilletődés nélkül olvasnunk, amiket a következő 7 kérdésre felel külön-külön beszédben: Ki szenvedett Jézusban? — Kiért szenvedett Jézus? — Miért szenvedett Jézus? — Mit szenvedett Jézus? — Kitől szenvedett Jézus? — Hogyan szenvedett Jézus? — Mit kíván tőlünk kinszenvedésért Jézus? — Elménk Istenség emlékezők, szívünk Istenség fohászok, amint élénk állítja a szeretet, jószág, irgalmasság Királyát, és lelünkben igazi töredelm ebred. A tartalom és előadás együttes hatása ez. A füzet e rején a Megteázitottnak igen szép képe ékeskedik“ (Havi Közöny. 1901. évf. febr. füzet.) Mindkét kiadvány erga Sacra megrendelhető.

* *Előfizetésre való felhívás.* XIII. Leó pápa Költeményei. Fordította Csicsáky Imre XIII. Leó pápa titkos kamarása, zombolyai plébános. A jelen évben ünnepl szentséges Atyánk XIII. Leó pápa uralkodásának 25 éves jubileumát. — Az ünnepek sorozatában Magyarország is kiveszi a maga részét, hogy hódolatát és szeretetét — a Szentatyá iránti kimutatsa. — A bölcsélet és tudomány pápája XIII. Leó szentatyánk mint tudjuk nagy szeretettel foglalkozik a költészettel és költeményeit latin meg olasz nyelven írja. Latin nyelvze-

tében a klasszicitás vergiliusi tisztasága, az olaszban Dante mély szelleme tükröződik vissza. A jelen mű második kiadásban jelenik meg és a Szentatyá összes költeményeit fogja tartalmazni. (Carmina et in B. Virgineum Mariam Flosculi), mintegy 13 iv terjedelemben disz 4° alakban. Az eredeti szöveggel párhuzamos lesz a magyar fordítás. Az első kiadást a magyar sajtó egyhangu lelkesedéssel fogadta. A Religio 1894. december 15. sz. így ír: Nem habozom kimondani, hogy XIII. Leó pápa örök becsü költeményeinek Csicsáky Imre által adott nagy rsagukban való megjelenése öszi kath. könyvpiacunknak egyik, talán legbecesebb, igazán maradandó értékű és hatásos szépirodalmi terméke. Erdemes lesz erre az alkotásra többször is visszatérni. XIII. Leó pápa költeményeit fűnkelt keresztény gondolkodás, egyszertű, keresetlen magasztos érzelmek s tkörítizta és világos klasszikus latinság jellemzik. Csicsáky Imre gyakorolt költőnk tollának sikertűt Leo szellemet és klasszikus latinságát, jó, izléses magyar költői nyelven megcsóatlattni. Ezt már maók is elismerték s mi szívesen ismételtük ítéletűnket s örömet csatlakozunk mások illetékes tetszésűlvánításához. Az irodalmi remek mű külső kiállításá megfelelő en diszes és pompás. Valóságos luksuskiadás. Minden finom-izlésű ember asztalán vagy könyvtárában diszhelyre méltó. A Magyar Állam kritikája: Szentatőge Atyánk, a nagynevű XIII. Leó pápa költeményeit fordította le Csicsáky Imre magyar nyelvűnkre s adja e kötetben élvezetűl mindazoknak, kik a klasszikus költészetet élvezni tudják s a szent atya költői művei iránt, már csak az ő magas állásává fogva is érdeklődéssel viseltetnek. XIII. Leó egyike a jelenkor legjelesebb latin költőinek, kinek lírájában a klasszicizmus hangjai szólnak meg, elegans előadás, művészi technika és mély, őszinte vallásos érzelem. Mi kik megtanultuk csodálni és bámulni a szent Atya szellemi erejét, az ő nagy szellemét, mely encklikáiból és leveleiből szól mihozzánk, kik nap-nap után látjuk az ő nemes szívét, mely telve van gyöngéd, megható érzelmekkel, melyet egészen bétűl, egészen átkaröl, mindeneken uralkodik az igaz, mély, benső vallásos érzelem, a ragaszkodás hitéhez, egyházához. Nagy élvezet az olvasni e költeményeket, nagy nyereségére a magyar kath. irodalomnak. Az Irodalmi Közöny 1849. szept. 25. számában így méltatja a művet: Ünnepet ilhet a magyar kath. egyházi irodalom. Termékei oly művel szaporodtak, mely úgy szerzőjénél mint belbecsénél s külső kiállításánál fogva méltán számot tesz az irodalmi művek között. A szerző, XIII. Leó, az egész világot átűtelő kath. egyház legűbb pápa, a mély tudomány s pártalan bölcsességű férfiú, kire méltán állílik a „Lumen de Coelo“ jelző, háborgó korunknak nagytekintetű lángelméje, ki a korviszonyoktól követelt fontos és társadalomrendező igazságokat hangzatos évről-évre. És százdunk második felének e tüneményesűt alakja, föllekesűve Virgilius és Dante példáin, ifjúkorától fogva nemcsak kedvelője, hanem tehetséges művelője is az isteni költészetnek. A mi a fordítást illeti, elmondhatjuk, hogy a leglekiismeretesebb mügonddal készűlt. Csicsáky, ki nemcsak Dante tanulmányairól, hanem különböző nyelvekből eszűzölt fordításairól is előnyösen ismeretes, behatolt az egyes darabok lényegébe s hiven tükörűteti vissza azok szépségeit. Verselése hangzatos és görűdűlekeny. A legűbb esetben ragaszkodik az eredeti alakhoz. A mű előfizetési ára: az egyszertű kiadásé 3 kor., a diszes kiadásé 4 kor., növendék-papoknak 1 koronával olcsóbb. — Az előfizetési díj egyenean a fordítóhoz küldendű. — A ki az előfizetési összeget bektűdi, a művet bérmentve kapja meg. — a megrendelőt utánvétellel. Zombolya 1903. febr. 13-án. Csicsáky Imre titkos kamarás, plébános.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.
Szerkesztőtársak: Erőss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a plszp. lyc. könyvnyomtatóban Gyulafehérvárt.